

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
GONTOWEGO POKRYCIU DACHU
KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MARCINA Z TOURS
W KRĘPACHACH

Konserwator: Dziel Sztuki
mgr Dorota Biedrońska-Krówka
Nr Dyplomu 5069

Opr. mgr Dorota Biedrońska - Krówka
Wrzesień 2022 r.

I. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Krempachy – wieś na Spiszu, założona w XIV w. przy starym szlaku handlowym prowadzącym z Krakowa na Węgry. Krempachy wchodziły w skład posiadłości niedzickich, których właścicielami były znane rody węgierskie: Berzeviczych, Zapolyich, Horvathów i Salomonów, a w wieku XVI polski ród Łaskich. Początki parafia w Krempachach nie są dokładne znane. Wg schematyzmu diecezji spiskiej miała powstać w 1278 r. Parafię erygowano w roku 1397. W roku 1549 wieś przechodzi na luteranizm za sprawą właściciela Horvatha, a jej rekatalizacja następuje dopiero po roku 1660 za sprawą rodu Stansithów-Horvathów.

Kościół parafialny św. Marcina reprezentuje przejściowy styl gotyku i renesansu. Wybudowany został w I poł. wieku XVI, jego wyposażenie zaś pochodzi z połowy wieku XVIII.

Obiekt wpisany do Rejestru Zabytków 26.06 1994 r z numerem A-749/94 (NS) A-876/M.

II. WSTĘPNE ROZPOZNANIE KONSERWATORSKIE

Obecna świątynia pochodzi z 1. połowy XVI w. Kościół usytuowany jest na rozległym placu w centrum wsi. Budowla reprezentuje typ przejściowy z gotyku do renesansu. Kościół jest orientowany, jednonawowy, z szerszą, dwuprzęsłową, prostokątną nawą, z prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Przy prezbiterium od północy znajduje się zakrystia, przy nawie od południa kruchta. Od zachodu przylega kwadratowa wieża zwieńczona attyką, poniżej której znajduje się drewniana hurdycja, czatownia. Dach jest jednokalenicowy z wieżyczką na sygnaturkę nakrytą cebulastym hełmem. Kościół jest murowany, tynkowany, dach kryty gontem. Ogrodzony jest kamiennym murem nakrytym dwuspadowym, gontowym daszkiem. Od południa i zachodu znajdują się bramki.

1. TECHNIKA WYKONANIA

Dach pokryty jest gontem iglastym, prawdopodobnie łupanym, jednowarstwowo. Gonty bite gwoździami. Fasowania, orynnowanie i rury spustowe z blachy stalowej ocynkowanej, malowane. Gont impregnowany. Daszek and wejściem obłożony jest długimi deszczułkami gontowymi. Hurdycja z drewnianym parapetem i balustradą z drewnianych desek iglastych.

Zadaszenie czatowni gontowe. Gonty ułożone są zgodnie ze sztuką, mocowane gwoździami

*Fot 1. Kępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, fragment dachu północnego.
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 2. Kępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, Zadaszenie nad wejściem .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

2. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ OBIEKTU

*Fot 3. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, fragment dachu, widoczne zniszczone klepki.
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 4. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, fragment dachu, widoczne zniszczone klepki.
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

Stan zachowania **gontowego pokrycia dachu** jest bardzo zły. Stan techniczny drewna jest zadawalający, występują jednak ubytki mechaniczne. Miejscowo na klepkach pojawiają się oszczypania. Gwoździe mocujące uległy korozji, której produkty przeniosły się na drewno i w tych okolicach występują rdzawe i czarne przebarwienia. Największym zagrożeniem dla stanu gontów jest zielone przebarwienie i wykwity organizmów saprofitycznych, mchów i pleśni występujące na wszystkich połaciach dachu i daszku nad wejściem. Zmurszenie jest nie widoczne w częściach często opłukiwanych. Od strony południowej gonty są przesuszone. Same gonty są znacznie wyjąłowione, przesuszone, całkowicie pozbawione warstwy ochronnej, co owocuje zwiększoną nasiąkliwością drewna, dłuższym utrzymywaniem wilgoci w jego masie i wzmożoną aktywnością saprofitów. Na gontach występują oszczypania, rozszczypania i nieznaczące ubytki masy drewna. Widoczne są liczne

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Gonty zaatakowania przez saprofity i plechowce, zarówno ze względów technicznych jak i estetycznych należy poddać niezwłocznej renowacji lub całkowitej wymianie. Wskazana jest ich wymiana. Postępujący przyrost plechowców może doprowadzić do powstania zgnilizny drzewnej i degradacji materiału budulcowego. Przy pełnej wymianie gontów należy użyć materiału identycznego z zastanym (gonty najlepiej modrzewiowe łupane). Nowe gonty należy poddać dezynfekcji z prewencyjną dezynsekcją /*Preventol R-80*, zaimpregnować materiałami ogniotrwałymi /*Holzppot ecco*/ i zabezpieczyć dostępnymi środkami ochrony drewna na zewnątrz. Zabezpieczenie gontów proponuje się wykonać dziegiem /preparat antyseptyczny, doskonale impregnujący drewno, powszechnie używany w przeszłości, obecnie bardzo chętnie wykorzystywany w pracach konserwatorsko budowlanych w norweskiej architekturze drewnianej/, lub innym dostępnym, ogólnie stosowanym środkiem np. system *Sadolin*. Zabiegi prewencyjne przyczynią się do poprawy właściwości drewna, przedłużą jego trwałość i bezwzględnie dodatnio wpłyną na estetykę całego obiektu. Łacenie winno być wymienione w zakresie ograniczonym do łat bardzo zniszczonych, nie spełniających swej funkcji. Gwoździe powinny być przykryte przez znajdujące się nad nimi rzędy gontów. Należy przeglądać wywietrzniki i oczyścić je, w razie potrzeby poprawić wentylację. Należy dokonać przeglądu obróbek blacharskich i rynien, instalacji odgromowych i uziomów. Po przeprowadzonych pracach konserwatorskich kolorystyka gontów winna być zbliżona do zastanej.

B. PROGRAM PRAC

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej rejestrującej stan zachowania gontów.
2. Impregnacja ogniotrwała drewna. Proponuje się system *Holz Ecco, fire smart bio-p/poż* lub *Ocean 441*
3. Przegląd obróbek blacharskich i wywietrzników.
4. Wymiana klepek gontami identycznymi jak zastane.
5. Impregnacja i zabezpieczenie gontów preparatem, z dziegiem – (olej smołowy skład: olej lniany, smoła sosnowa, kalafonia, spirytus mineralny, specjalne dodatki. Olej jest produktem wyrabianym tradycyjną metodą z naturalnych składników: oleju lnianego, dziegiu brzoźowego oraz specjalnie

przebarwienia wynikające z zabrudzeń, zachlapań i korozji metalowych gwoździ. Miejscowe przebarwienia wynikają również z nierównomiernie rozłożonej warstwy ochronnej, lub miejscowego jej braku. Klepki są bardzo wyjąłowione i suche. W wielu miejscach klepki są bardzo zniszczone lub ich brak. Zaobserwowano liczne ubytki i braki klepek na wszystkich połaciach dachu.

Po stronie północnej zaobserwowano znaczną biodegradację tkanki drzewnej wynikającą z porażenia drewna przez grzyby domowe i glony. Widoczne też jest obluźnianie deszczulek i wynikające z tego przesunięcia. Gwoździe mocujące uległy korozji, której produkty przeniosły się na drewno i w tych okolicach występują rdzawe przebarwienia.

Na wszystkich połaciach występują przebarwienia drewna wynikające z przesuszenia (nadmierne nasłonecznienie), wypłukania wynikające z zalewania wodą opadową.

Największym zagrożeniem dla stanu gontów jest zielone przebarwienie i wykwyty organizmów saprofitycznych, mchów i pleśni występujące na wszystkich gontach. Zmurszenie nie jest widoczne w częściach często opłukiwanych. Na pokryciu dachu stwierdzono powierzchniowy rozkład brunatny i zwiertzenie substancji drzewnej - rozkład szary. Na północnym płacie dachu występują glony.

Gontowe pokrycie dachu jest ogólnie w tak złym stanie, że najlepszym rozwiązaniem byłaby wymiana całego pokrycia dachu wraz z wymianą bardzo zniszczonych łąt.

*Fot 5. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, fragment dachu, widoczne przebarwienia organiczne.
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 6. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina, fragment dachu, widoczne wykwyty grzybow.
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

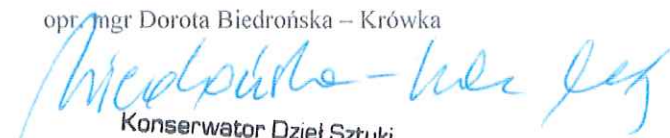
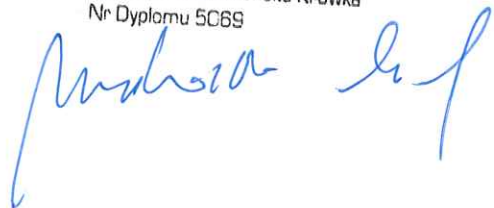
3. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

przygotowanych żywic drzew iglastych. Dziegieć ma naturalne działanie antyseptyczne i bakteriobójcze. Zapewnia długotrwałą ochronę drewna przed wpływem wilgoci, grzybów i pleśni. Olej lniany, który jest bazą naszych produktów, został specjalnie przygotowywany m.in. przez kilkukrotne podgrzanie i schładzanie. Zastosowany olej jest nierafinowany, dzięki czemu zachowuje wszystkie naturalne składniki, które służą impregnacji drewna. Olej chroni drewno przed wodą, wilgocią, działaniem niskich i wysokich temperatur - nie dopuszcza do pęknięcia drewna, jednocześnie chroni je przed rozwojem grzybów, glonów i bakterii, a także utwardza drewno. Nie łuszczy się i nie pęka. Jest odporny na ścieranie. Całkowite wyschnięcie trwa 2-4 tygodnie. Do tego czasu powierzchnia może lekko brudzić. Pozostawia gładką, jedwabistą powierzchnię.) lub innym o podobnych właściwościach – do wyboru przez konserwatora prowadzącego.

6. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej pisemnej i fotograficznej według obowiązującego schematu.

opr. mgr Dorota Biedrońska – Krówka

Kraków, wrzesień, 2022 r.

Konserwator Dzieł Sztuki
mgr Dorota Biedrońska-Krówka
Nr Dyplomu 5068

*Fot 1. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 2. Kępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 3. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r*

*Fot 4. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 5. Krępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r.*

*Fot 6. Kępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r*

*Fot42. Kępachy, kościół parafialny pw. św. Marcina. Fragmenty gontowego pokrycia dachu .
Fot B. Kulka, lipiec 2022r*

Zgodność niniejszego odpisu z oryginałem stwierdzam

Kierownik Sekretariatu Uczelni

[Signature]

Kraków dnia 15.10.1998
(miejsce i data wystawienia)

**DYPLOM
UKOŃCZENIA STUDIÓW**
(ODPIS)

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
IM. JANA MATEJKI W KRAKOWIE
Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
ul. Krakowska 103, 31-111 Kraków

DYPLOM

Pani Dorota Biedrońska - Krówka
(nazwisko i imię)

urodzony(a) dnia 14 listopada 1956 r.
w Krakowie

odbyła studia wyższe 1980 - 1986

na kierunku Konserwacja i Restauracja
Dzieł Sztuki

w zakresie konserwacja malarstwa

z wynikiem dobrym

i uzyskała w dniu 1 lipca 1996 r.

tytuł magistra sztuki w zakresie konserwacji
i restauracji malarstwa

[Signature] *[Signature]*
(nazwisko i imię) (nazwisko i imię)

Kraków dnia 15.10.1998 r.

[Signature]
(podpis posiadacza dyplomu)

Nr 5069
(numer dyplomu)

MEN-1-36-5W
ZG.Pol.Sl., 271/96

**ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM**

[Signature]
Konservator Dzieł Sztuki
mgr Dorota Biedrońska-Krówka
Nr Dyplomu 5069